

FÓIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul Abonamentului :		Prețul inserțiunilor :	Correspondențele sînt a se adresa redacțiunii „FÓIA DIECESANĂ“; eră banii de prenumerațiune și inserțiuni la Tipografia diecesană în Caransebeș.
Pentru Austro-Ungaria pe an . . .	5 fl. — cr.	Pentru publicațiuni oficîose, concurse, ediete etc. tipărite de 3 ori, dacã conțin pînă la 150 cuvînte 3 fl., pînă la 200 cuvînte 4 fl., de aci în sus 5 fl.	
„ „ „ pe $\frac{1}{2}$ an . . .	2 „ 50 „		
„ România și străinătate pe an . . .	14 franci		
„ „ „ „ pe $\frac{1}{2}$ an . . .	7 „		

Cuprinsul: Apelul comitetului parochial gr. or. român din Brașov pentru colecte spre zidirea unei biserici în cetatea Brașovului. — Spicuirî istorice. Împăratul Traian (continuare). — Cultivarea plautelor de tors. — Adunarea gen. ord. de primăvară a comunității de avere. — Varietăți. — Bibliografie. — Concurse.

Onorabilul dn președinte al comitetului parochial gr. or. român din cetatea Brașovului *Părintele B. Bădulescu* ne-a comunicat în numele aceluî comitet apelul, ce urmază, ca să-l aducem la cunoștința publicului nostru cetitoriu, deschidînd totdeodată o rubrică pentru colectare și pentru publicarea ofrandelor mărinimóse în scopul zidirei unei biserici românesce în cetatea Brașovului.

„Fóia diecesană“ își deschide cu bucurie colónele sale pentru contribuiri mărinimóse la ajungerea mărețului scop. Contribuirile se vor trãmite imediat onor. domn președinte al comitetului și paroch *Bartolomei Bădulescu* în Brașov și se vor publica resp. cuita succesiv în acest organ de publicitate. Etă cuprinsul apelului:

A p e l.

Pe la finitul secolului trecut, pe timpul stăpînirii liberalului și iubitorului de drepturi **Iosif II-lea** mai mulți creștini ortodocși români și greci, cetățeni și locuitori în cetatea internă a Brașovului, după multe lupte, ridicară în numita cetate o biserică ortodocsă pentru toți creștinii ortodocși, fără deosebire de naționalitate, în special pentru Români și Greci, sub numele: „**Biserica Sfintei Treimi**“.

Zidirea bisericii se termina în anul 1788. Serviciul divin se celebra *alternativ*, în limba română și greacă, pînă atunci, pînă când se primiră în sinul acestei biserici și companiștii greci.

În cetatea Brașovului se afla pe atunci, afară de cetățenii ortodocși indigeni, și așa numita *compania privilegiată grecească*, ai cărei membri *nu erau cetățeni ai statului austro-ungur*, ci *sudiți otomani* de legea ortodocsă, cari încă din secolul al XVI-lea câștigară unele privilegii pentru purtarea negoșului levantin și aveau în cetatea internă a Brașovului, într-o *clădire privată*, o mică casă de rugăciune.

Din ordin mai înalt *această casă de rugăciune a companiștilor fu casată*, eră **membrii ei fură încorporați la nou-înființata biserică a cetățenilor**. Întrînd companiștii în biserica cetățenilor, la a cărei înființare ei **nu dăduseră nici un ban**, *nu se mulțămiră a fi egal îndreptățiți cu cetățenii*, de cari și pentru cari se înființase biserica, ei **pretinseră exclusivul drept de dispozițiune asupra bisericii și asupra afacerilor bisericesci**, *motivînd această ne-dreptă și absurdă pretensiune cu aceea*, că numai ei sînt privilegiati și că numai ei au fost pînă atunci în drept de a avea biserică seu casă de rugăciune în cetatea internă a Brașovului. Totdeodată pretindeau companiștii cu stărnință **eschiderea limbei române din biserică**. *Deoarece fun-datorii bisericești, în parte mare români, voiau cu ori-ce preț a păstra limba română în biserică*, se încîuse între cele două partide, cari din cetățeni și companiști se transformară acum în *partidu română și greacă*, un proces, care a durat, cu puține întrepreri, un secol întreg, adecă dela 1788 pînă la 1888. Anchete preste anchete urmară.

Deoarece înainte de anul 1848 biserica ortodoxă română din Transilvania nu era egal îndreptăţită cu celelalte biserici, ci numai suferită; de aceea toate anchetele se făceau de autorităţile statului; ele aduceau şi hotăriri în această afacere curat bisericească. Aceste hotăriri se perondară aproape un secol, dând drept când Românilor, când Grecilor.

La anul 1868 biserica ortodoxă română din Transilvania fu recunoscută prin lege de egal-îndreptăţită şi autonomă. Românii din cetatea Braşovului nu întârziară de a cere dela organele bisericeşti autonome, să rezolveze chestia lor bisericească. Aceasta se şi întâmplă într'o hotărire a Consistoriului-archiepiscopesc din Sibiu. Pe baza canónelor şi actelor fundamentale **biserica Sf. Treimi a fost declarată de românescă-grecescă, cu limba de serviciu românescă şi grecescă.** Biserica şi averea ei a fost încredinţată creştinilor români şi greci, ca să o administreze pe baza principiului de paritate.

Acum începură protestele şi recursurile Grecilor la Ministerul unguresc de culte, după cari urmară anchete preste anchete şi ordinaţiuni preste ordinaţiuni, până ce în fine la anul 1880 printr'un *rescript regesc* se regulă cestiunea bisericeşti în mod provisoriu astfel, că **limba românescă fu admisă în biserica Sf. Treimi ca egal-îndreptăţită cu cea grecescă, érá administraţiunea averei bisericeşti să încredinţată unei comisii compuse din români şi greci.**

Resolvirea definitivă fu rezervată unei hotăriri ulterioare judecătoreşti. Spre acest scop fu adus în 1881 un *artichu de lege*, prin care **resolvirea acestei cestiuni curat bisericeşti, se avisază tribunalelor.** În anul 1882 s'a esoperat dela *Maiestatea Sa Împăratul şi Regele un rescript*, prin care se dispune, ca *afacerea noastră bisericească să fie judecată de tribunalul din Budapesta.* În fine Ministrul unguresc de culte şi instrucţiune publică, prin ordinaţiunea sa din acelaş an, dispune, ca Românii ortodocşi dela biserica Sf. Treimi din cetatea Braşovului, cari nu cereau schimbarea situaţiunii create prin înaltul *rescript regesc*, **în termin de 6 luni să începă procesul pe cale judecătorească pentru comproprietate la numita biserică şi la averea ei, fiindcă la din contră atât biserica cât şi averea ei va fi predată exclusiv în posesiunea Grecilor.**

Prin această ordinaţiune ministerială Românii au fost puşi în dilemă, ca séu să începă proces în contra Grecilor, séu să resigneze la dreptul lor la acea biserică.

Românii ortodocşi din cetatea Braşovului, pe deoparte ne-voind, ca biserica şi averea ei să între în exclusiva posesiune a Grecilor, érá pe de altă parte basaţi pe dreptatea cauzei, se resolveră a începe procesul în contra Grecilor.

Dar **decepsiunea lor fu amară!** *Deşi în decursul procesului prin acte autentice era constatat ne-îndoelnic că biserica din cestiune fu înfiinţată de Români şi de Greci pentru Românii şi Grecii ortodocşi, totuşi Românii în toate trei instanţele fură respinşi cu cererea lor de a fi admişi ca membri ai bisericei Sf. Treimi, érá biserica a fost declarată prin sentinţele judecătoreşti în mod definitiv de „biserica naţională grecescă“, ea să fie de proprietatea exclusivă a acelor câte-va familii grecesci, ce se aflau în Braşov.* Prin aceste sentinţe a fost declarată de avere „naţională-grecescă“ şi donaţiunea *fericitului* principe român Grigorie Basarab de Brancovean în preţ de preste trei sute de mii florini, lăsată în administraţiunea acestei bisericeşti spre scopuri culturale şi umanitare pentru toţi creştinii din Braşov, fără deosebire de naţionalitate.

Prin această rezolvire atât de neaşteptată a cauzei noastre bisericeşti comuna română bisericească a primit o **lovitură grea, lovitură de mörte.** Acea comună română bisericească odată înfloritore, care o parte însemnată din averea sa a jertfit'o pentru înfiinţarea gimnaziului şi a celorlalte şcole românesci din Braşov, érá ceealaltă parte de avere a fost înghiţită de cheltuelile cele mari ale unui proces atât de lung şi constisitoriu; acea comună română nu are biserică, nu are avere şi este în primejdie de a apune cu totul.

Ea de sine nu se mai póte ridica la poziţiunea ce-i compete. Membrii ei, în parte mare comercianţi, prin războiul vamal şi în consecinţă prin ruinarea negoţului din Braşov odată înfloritoriu, sânt reduşi în averea lor. Cu toate acestea, pentru a-şi înfiinţa o biserică demnă pentru un oraş ca Braşovul, Românii din cetatea Braşovului n'au fost nepăsători, ci ei au colectat între sine o sumă órecare destul de considerabilă pentru împrejurările lor de astăzi, însă cu mult prea mică, pentru a corăspunde scopului. În această tristă, chiar desperată situaţiune, apelăm la bunul simţ şi la generositatea connaţionalilor şi coreligionarilor nostri din toate părţile pentru ajutóre, având voie spre acesta dela *Ven. Consistor archidiececan sub Nr. 3444 a. e.*

Avem mare lipsă de ajutoriu şi încă de însemnat ajutor.

Să nu se treacă cu vederea, că biserica română din Ungaria are cu totul altă însemnătate decât în alte părți, de-ăceia la noi biserica este singurul teren legal pentru descoltare în viața națională românească: eră în special comuna română bisericească din cetatea Brașovului, după aședămintele bisericești noastre constituționale, este chemată a administra gimnasiul, școlile reale și comerciale. *Comună bisericească fără biserică nu poate exista.*

Desființarea comunei bisericești ar fi o adevărată calamitate pentru cultura poporului nostru din Brașov.

Pentru culegerea de ajutoare sînt rugați toți amicii înaintării culturii românești, cărora spre acest scop li-se trimite liste de colectare.

Ne rugăm, ca banii colectați să se adreseze *președintelui Comitetului parochial, Părintelui B. Baidescu, în Brașov.*

Brașov, 15/27 Maiu 1889.

Comitetul parochial român ortodox din cetatea Brașovului,

Bartolomeiu Baiulescu , m. p. președinte.	Petru Nemeș , m. p.
Nicolae T. Ciurcu , m. p.	Nicolae Strevoiu , m. p.
I. G. Ioan , m. p.	Petra Petrescu , m. p.
Dimitrie Stănescu , m. p.	Simeon Damian , m. p.
Diamandi I. Manole , m. p.	Ioan Popea , m. p.
Constantin I. Popasu , m. p.	Petrache M. Zănescu , m. p.
George B. Pop , m. p.	Nicolae Pilția , m. p. notariu.

Spicuri istorice

(din Dr. Heinr. Franke: „Zur Geschichte Traians und seiner Zeitgenossen“ de P. Broștean).

(Continuare).

II.

Împăratul Traian.

Prelângă pacificarea poporilor barbare avea Traian încă a se îngriji și de restaurarea disciplinei militare în armata romană însuși, el acest merit au știut să și-l câștige deloc după sosirea sa la Rhin. „Distrusă a fost disciplina în armată, pentru ca Tu să fii restauratorul și perfecționerul ei.¹⁾ Cât de glorios e, că Tu ai reînviat disciplina militară, decădută și stinsă, prin sugrumarea relelor de mai dinainte ale *lenevirei*, insubordinației și ale opunerii.²⁾

Într'acea sau conjurat *Calpurniu Crassu*, dintr'o familie străveche a Crassilor, cu alții contra vieții bunului *Nerva*, carele cel dintâiu dintre împărații romani poate să dică, că n'a făcut nici când

ceva, ce după depunerea demnității de împărat i-ar pute să-i amărăscă viața lui privată. Pre când conjurații încă nu se cură, că împăratul *Nerva* era deja informat despre propusul lor, îi pusă în teatru să ocupe loc lângă dînsul și le predă spadele în mâinile lor, întrebându-i, că oare fi-vor ele destul de ascuțite?³⁾ Era adevă obiceiul, că cu această întrebare i-se înmanau spadiile aranjatoriului de jocuri militare, înainte de a începe gladiatorii luptelor lor.⁴⁾ *Nerva* voia să-le arete, că seie despre planul lor, dar nu se temea de dînsii. Însă *Casparnia Aelianu*, prefectul pretoriului ațita soldații, să ceră pedepsă de mörte a unor bărbați cu vedă dela împăratul, că acesta deși le respinsese cererea și ei înținsese chiar grumađul său desbrăcat spreucidere, totuși nu ș'a putut ajunge scopul a scăpa pre cei destinați la mörte și să se rezolvă în presimțirea slăbiciunilor etății sale, a-și lua un ajutoriu pre lângă sine întru ocărnuirea imperiului, în carele ar putea să aibă deplină încredere, și astfel porni deloc spre capitoliu și-și dechiară voința sa prin următoarele cuvinte, exprimându-le cu voce tare spre auđul tuturor: *quod felix faustumque sit senatui populoque romano, mihique ipsi, M. Ulpium Trajanum adopto!*⁵⁾

Hadrian să trimite din Moesia cu vestea despre adoptarea la Traian, pe carele-l află la Colonia⁶⁾ și-l înmanuă o scrisore a împăratului, în carea acesta prin versul lui *Homer*⁷⁾: „*Tisean Thanasi ema dakhria sois helssin*“ îl provoca, a-l resbuna față de complicită conjurațiunei.⁷⁾

Chemat de dorințele compatrioților săi, amorul său pentru patrie învinse asupra predilecțiunei sale pentru tabera militară și Traian plecă spre Roma.

Întörcearea sa din Germania a urmat în linisece și cu modestia lui proprie întocmai așa, ca și când s'ar întörce cineva dintr'o țără străină la vatra părintească. Nici un sgomot la rönduirea carălor, nici o pretensiune esagerată la incortelare. Împăratul să mulțamise cu acelaș vipt, ca și cealaltă, pre lângă acea i-a fost suita totdeuna iute gata spre călătorie și ascultătoare. Și cât de imposantă a fost ziua aceea în carea mult așteptatul și mult doritul Traian a intrat în Roma! Și tocmai împrejurarea, că dînsul a intrat *mergând pe jos* a fost suprinđetore și măreță, căci împărații ceialaltă să lăsau de obicei a fi conduși cu trăsura său chiar purtați, nu într'o trăsura cu patru armăsari albi, ci pe umerile ómenilor în lectică. De o natură naltă, Traian să reinălță asupra mulțimei și nici bėtrănețele, nici morbul, nimica nu opră pe nimeni aș resfăția privirea asupra spectacolului neobicinuit. Copii vor să-l vadă, junii arătau spre dînsul, bėtrăniți îl admirau, chiar și bolnavii să sileau încontra ordinațiunei medicilor, ca să-l

¹⁾ Dio Nerva 3.

²⁾ Lipsius Excurs. g. ad. lib. III. Anu. Tac.

³⁾ Dio l. c. Traj. III și alții.

⁴⁾ Hom. H. l. 42.

⁵⁾ Dio Cass. Nerva III.

¹⁾ Plin. pan. 6.

²⁾ Idem. ibid. 18.

vadă, ca și când ar depinde însănătoșarea și viața viața lor dela privirea lui. Aici diceau unii, că acuma după ce l-au vădut și l-au recăștigat, ar putea să moră în linisce, alții-eră, că chiar acuma ar fi o viață mai lungă de dorit. Chiar și femeile se bucurau după-ace vedură, pentru care principe au născut cetățeni, pentru care conducătorii militariu au dat apărători patriei. Aici se putea vedea acoperișele caselor indesate și incovindându-se sub greutatea privitorilor, și nici nu era loc gol să puni un picior; strădele acoperite și numai o potecă îngustă rezervată pentru dînsul; poporul în toate părțile cu fețe pline de bucurie și de fericire. Suprîndătoriu a fost pentru toți vedëndul, întimpinând senatul cu o sărutare, ca și la plecarea lui, cum distins pre fruntașii patrienilor prin agrăirea nominală fără ajutoriu nomenclaturei, cum salută pre amicii săi în modul cel mai cordial. Nu scutit de garda imperială, ei încungiu-rat de toate părțile, acuși din cei mai nobili ai senatului, acuși din cei ai patrienilor, după cum se înmulța numărul acestei sau acelei clase, urma el hictorilor săi tăcuți și linisciți. Nici chiar soldații lui nu se deosebiau în îmbrăcăminte, în liniște și în modestia lor de poporul celalalt. Când se urcă pe capitoliu, resună un strigat puternic de bucurie. Toate erau pline cu altare, acoperite cu daruri de jertfe. Dorințele tuturoră se împreunau în bunăstarea unuia unicului. După aceea plecă cătră pălatul sen imperial, însă cu o față și cu o modestie, parcă ar intra într-o casă privată. Mulțimea se imprastie și fiecare se întorse la casa lui, mângăiat și liniscit pentru viitoriu patriei,⁸⁾

(Va urma).

Cultivarea plantelor de tors.

Femeile române, cari nu cultivăză plante de tors, și cari scot furca și răsboial din casă, merită ca bărbații se le scotă din sat afară.

Unele femei române, cari locuesc mai ales prin orașe cu mânuși pre mână, cu inele în degete, pôte fi că se vor supera pre mine cetind aceste rënduri; eu însă adresez aceste cuvinte mai mult femeilor dela sate, dar și cele dela orașe, dēu! n'ar strica decât s'ar ocupa cu această industrie de casă, care le-ar aduce venit, căci scim toți că „bine preste bine nu strică“ și că a lucra e datoriu fiecare, unul cu corpul, altul cu mîntea, cum adevă Fa rënduit Ddēu, apoi a lucra nu-e rușine, din contră lucrul e o ocupaciune foarte plăcută și folositoare, căci lucrul face pre om tare, vesel și vioi, din contră lenea îl molescesce și îl aduce diferite morburii, care de care mai periculoșe și de cari e greu să pôte scăpa. Să mă erte dară femeile dela orașe cu mânuși și cu inele, cari cetese aceste rënduri, și nu li să va părea de ele.

⁸⁾ Tacit. Agricola cap III.

Plantele, cari în prima linie trebuie să se cultive de cătră femeile noastre, sînt plantele de tors adevă cănepa și inul. Căci vai de acea femeie, care nu cultivă aceste plante, nu țorce, nu țese cu răsboial și nu-și face cu mîna ei pânză, ca să se îmbrace pre sine bărbatul și copiii, ci își cumpără din oraș cu bani scumpi pânză fină, creșind că cu ea îi șede mai bine, e mai frumoșă, mai țotonată ect. Acea femeie merită disprețul tuturor omenilor, ea sērmana nu scie sau nu vrea să scie, că pânza făcută de ea e mai tare, mai trainică, mai bună și îi șede cu mult mai frumos în ea, decât e curată, decât în cămașă de giolgiu ori de bumbăcel cu lunile nespălată. Bunica mea îmi spu-nea, că precând era ea fată mare nici o muere din sat nu avea cămeși de giolgiu, ci de pânză de cănepă ori de in; nici o muere nu avea „opreg“ cusut în chipuri și feluri cu aur, cum dic femeile acum, cu mărgelile, cu irimiz, și mai câte toate, ci numai simplu cu câțiva „pu“ ori „perți“ făcute în răsboi; nime nu purta „cătrintă“ cusută erăș cu aur și Ddēu mai scie cu ce, de constă o singură cătrintă până la 15 fl.; nime nu știa de atâtea „albele, rumenele, unsoiri“ ect. ca acum, și cu toate acestea dicea bunica mea, că erau frumoșe femeile, frumoșe dēu, și coșurile, hambarele erau pline. Omenii nu erău așa sēraci ca acum, bucuria și veselia o puteai ceti de pre fața rumenă a fiecăruia; nime nu-și vindea pământul, moșia, vitele, casa, ca să-și plătescă datoriile, — ca acum? vai Ddēu! că îți vine să iei lumea în cap și să mergi unde te-or duce doi ochi, căci ori unde te întorci, tot sērăcie găsesci. Dar de atunci e mult, e aproape 70 de ani, așa dic bunica mea. Deci decât în decurs de 70 de ani așa repede am pășit cătră sērăcie, unde vom fi după ce vor mai trece 70 ori 100 de ani? nu sciu dēu, dar de sigur că și mai rău vom ajunge, căci luxul — acastă hōlă veninosă — a străbătut afund până și în coliba sērăcului, căci am vedut fete sērăce, cari stau să intrică pre cele bogate astfel, ce căștigă cu multă trudă de dimineța până sēra lucrând în holda altuia, dă pentru haine, ca să nu-o intrică fata cutare și cutare; ba de multe ori se lasă și flămândă numai ca să își pōtă implini pofta de lux. Vorba cântecului:

Totă muta-e gătată

Mălai nu-și să îmbrace odată.

Apoi când se mărită are executorul ce lua dela ele. Nevestele erăș nu se lasă mai pre jos, ele jōcă până când sînt de 40 de ani, apoi la joc scii coala trebuie să mērgă frumos gătite nu fie cum, căci atunci nu le jōcă nime, ba care sînt mai uricioșe, dar numai un pic uricioșe trebuie să căștige până la 2 fl. să dec feciorilor să le jōce, căci scii nu e bine să șadă ele napoi, și să se arete, că sînt mai urite decât altele, ori că nu pot ca altele; decât în-șe te duci la ele acasă, îți vine grētă de ce vești, casa stă să picce pre ele, murdăria cea mai mare domnesce prin tot locul, dacā are o vacă e făcută cârlig de fōme și de slabă, pământurile sînt pline de pālămidă și spină; car-tea funduară e nēgră de datorii, mîncarea lor e simplă adese ori „cēpă cu colēse“ ori nici acēsta, căci le auși adese ori dicēnd: „ce am în fōle nime nu vede, dar ce port pre trup toți ved...“

Apoi bărbații unii din ei erăși sânt nelucrători. Le place mai bine somnul și mâncarea decât truda și asudarea; și apoi și aceia, cari se ocupă cu economia necunoscând cultivarea rațională a pământului, și a diferitelor plante, ce le cultivă, foarte puțin folos au, și abea o duc de pre o di pre alta, dările sânt grele, lipsele se înmulțesc, venitele sânt demult secate, omenii pășesc meru cătră sêrăcie. Jidanii sânt veseli căci:

Birturile înfloresc
Dascălii se prăpădesc
Și popii încărunțesc.

Êtă unde ne duce luxul și neșciința? la periciune. Poporul nostru are multe scăderi, cari dêu trebuie curate cu ori ce preț, și în prima linie noi învățatorii și preoții, cari locuim în nemijlocita apropiere a poporului trebuie se fim doftorii, cari sêl curăm, trebuie se ne punem la lucru și cu cuvântul și cu fapta sêl abatem de pre calea cea greșită, și sêi arătăm calea cea cătră mântuire, implinind astfel chemarea noastră.

Iubitul meu popor român! Ridică împrejur ochii tîi și veđi, că esci încungiurat de felurite popóre, cari trăesc partea cea mai mare din lucrarea pământului ca și tine, dar ele fiind mai înaintate în cultură, te întrec în tote privințele. Tu ai brațe vînjôsê, ai aplicare cătră economie mai mare decât ori care alt popor; ai minte ageră, ai multe însușiri bune, cu cari alte națiuni s'ar lănda, dar pre lângă tote acestea ai și multe scăderi, cum am dis și mai sus, și tote acestea isvoresc de acolo, că tu nu ai sciință, nu șcii carte, esci ca orb de ochi. Și până când nu te vei lumina nu vei putea nici când se ajungî la ceva, căci:

Fără a sci carte omu'i dobitoec
Tote năinteză și el stă pre loc.

Pre tine te trag toți din tote părțile, pentru că tu nu veđi cu ochii pre unde se mergi; pre tine te înșală toți, pentru că tu nu șcii socoti, tu nu cunoscî măsurile metrice, tu nu înveți din pătania altora ci din a ta. Tu nu-ți trimiți copii de voe la școlă, altă dată nici de silă, precând neunții nu dic cei din orașe ci cei de pre sate, cari sânt esonomi ca tine nici unul nu își smintesc copilul dela școlă. Satele nemțesci se cunosc îndată din cele românesci, holdele, vitele lor, asemenea, și de unde vine asta? de acolo, pentrucă nemții sânt mai învățați, ei își prenumără foî și gazete, ei cotesc și învață, cum se-și lucre câmpurile rațional, cum se-și creșcă vitele, cum se-și întocmescă economia, ca se tragă folos mult din ea; nemțul merge cu gazeta în mână, și ține de cornele plugului, asta am vedut eu cu ochii mei. Dar ore satele, holdele, vitele românesci cum sânt? cum se hrănesc nemții și cum se hrănesc românii? astea le șcie fiecare plugar român foarte bine.

Câți economi sânt pre sate românesci, cari țin și prenumără foî și gazete? Unul doi dar mai mulți nu! De aceia sânt și foile și cărțile românesci așa scumpe.

Deci iubite popor român! de voesci se-ți megă bine, lapadă tot ce'i rêu dela tine, lapadă lenca care e începutul tuturor rêtutăților, lapadă credințele deșerte, lapadă luxul, care te face sêrac, lapadă tote însușirile și aplică-

rile rele, ce le ai și încingete cu arma lunninei; trimiteți copii la școlă se învețe carte, ascultă pre învățatorii și preoții tîi, cari te învață spre bine, ascultă și învață ai prețui, căci ei sânt, cari se jertfesc pentru tine, ca se te scotă din întunerec la lumină, și tu de multe ori fi resplătesci cu fiere în loc de mere cu deosebire pre învățatorii.

Dar mă abat dela obiect. Rog pre femeile noastre române ca se cultive cu tot-deadînsul plantele de tors adecă cânepa și inul, despre cari voesc acum se le arăt cum se le cultive mai bine, ca se tragă folos mult din ele.

A) Cânepa.

Cânepa (*Cannabis sativa*) este o plantă, ce se cultivă atât pentru sămînța ei, care conține oleu în sine, cât și pentru căștigarea fuiorului.

Pentru căștigarea sămînței se samănă cânepa de regulă printre plante de sapă d. e. printre cucuruz, sau pre marginea agrilor unde se desvôltă foarte frumos și ajunge la o înălțime considerabilă. Acêsta însă se face spre dauna plantelor, printre cari e sămănată; mai bine e, ca se se samene în un loc separat fusê rar, și apoi se se sape ca cucuruzul.

Pentru căștigarea fuiorului cânepa se samănă în agrii anumiți, căci trebuie se aibă pozițiune scutită de vînturi aspre. Adese ori se cultivă cânepa mai mulți ani după olaltă în unul și acelaș loc, în așa numiele „cânepiște“, dar se înțelege, că locul trebuie gunoit cu gunoi de oi, sau și cu ori ce fel de gunoi putred. Pentru de a se desvolta bine, cânepa cere un loc gras, afund lucrat, cu umeală moderată; mai bine produce în pământul mijlociu, humos ori năsipos, unde au fost vârsări de apă, ori după plante de sapă, trifoiu ect.

Pământul destinat pentru sămănatul cânepii se ară tîmna bine, primăvera se ară de nou, se mărunțesc pământul cu sapele sau cu grapa bine, bine, și prin Aprilie ori Maiu precând nu se mai ivesc geruri se samănă cânepa des, după aceea se acopere sămînța cu o grapă de spinu. E foarte bine a se sămăna cânepa după o plôc, căci atunci rêsare în grabă și deodată.

Quantitatea sămînței pentru un juger este 2—2½ HL. dupăcum voim se producem un fuior mai fin și mai puțin, sau un fuior mai dur și mai mult. Dupăce am sămănat cânepa, trebuie se o păzim câteva zile până ce rêsare, căci altfel paserile ne fac daună multă în sămănatură.

În decursul vegetațiunei cânepa nu recere nici o lucrare fără numai decă s'ar ivi „cuscuta“ printre ea, carea trebuie îndată stîrpită. Fiind-că plantele masculine sau „cânepa de vară“ au o vegetațiune mai scurtă, decât cele feminine sau „cânepa de tîmna“, de aceia acêsta se recoltă mai curênd decât cânepa de tîmna. Anume prin Iulie când firele încep a se îngălbeni, tote firele trebuie smulsê afară, legate în mânuși, retezate la capeti și îndată până ce e verde se legă în sarcini de 8—10 mânuși și se pune în apă la topit sau la murat. Cânepa de tîmna asemenea când sânt firele galbene, sămînța desghiorată cîptă, cam

prela sfârșitul lui August și începutul lui Septemvrie se smulge din pământ afară, se lăgă în mânuși, i-se retéză rădăcinile, se bate cu un maiu mânușă câte mânușă ca se scótem sămînța și apoi se lăgă în sarcine ér de câte 8—10 mânuși punându-se mânușile în sarcină una cu rădăcina în dreapta, una rădăcina în stânga și tot așa, apoi se pun sarcinile în apă, ca să se mureze cânepa.

Apa unde murăm cânepa trebuie să fie caldă și môle mai bună e apa de rîu și cea de lac, mânușile nu se lăgă stréns în sarcini ca să pótă apa străbate printre fire. Sarcinile se așađă în apă astfel, ca să nu ajungă nici de fund și nici de țermuri. Pristre sarcini se bat pari, sarcinile se lăgă una de alta cu teiú, asemenea se lăgă și de pari, ér deasupra pe sarcini se pun petri ori glii de pământ ca să stea sarcinile sub apă. În apă stă cânepa de vară 4—6 ȝile, ér cea de tómnă 10—14 ȝile până când adecă pelița din afară se desbină cu ușurătate de materia de lemn din cotor. Atunci se scóte afară, se spală bine, și se întinde la sóre ca să se usce; cătră séră cânepa se adună și diminéta éráș se întinde până când e uscată bine. Apoi într'o ȝi când voim să o melițăm, se scóte éráși la sóre ca să se prăjescă, și apoi se meliță cu melița. Nu e nici decât bine a prăji cânepa la cuptoriul cald în odae, căci se póte întempla, ca să se aprindă casa. În sat la noi s'au întemplat vr'o 5 casuri de acestea. Cânepa melițată se numesce fuior. — De pre un juger se póte căpăta până la 8 măji metriche de fuior.

B) Inul.

Inul (*Linum usitatissimum*) este éráș o plantă, ce se cultivă ca și cânepa parte pentru sémînța ei, din care se face ulcu, parte pentru fuiorul ce se căștigă din cotorăle lui. Inul recere o climă umedă și totodată caldă, îi priesce mai bine în locurile muntóse și prelângă țermurii mărilor din nord și ost. În privința pământului inul recere un pământ mai nășipos, gras și ceva uméd. Mai bine îi priesce în țelină spartă de nou, sau după plante de sapă ori după trifoiú. Inul însé slăbesce fóрте réu pământul, de aceea nu se póte cultiva mai mulți ani unul după altul în acelaș loc — ca cânepa, ci abia după 6 ori 7 ani. O gunoie próspétă inul nu suferé, cu tóte acestea în cas de lipsă putem gunoi pământul încă de cu tómnă cu gunoi putred de grajd, cu gunoi de oi, de paseri ori cu cenușă etc.

Pământul unde voim să séménăm inul se ară tómnă bine, primăvara se grapă și se ară de nou, apoi éráș se grapă mărunțindu-se pământul bine ca și la cânepă și apoi în Martie ori Aprilie se sémănă. Apoi sémînța se acopere puțin, grijind ca să nu vină prea afund în pământ, căci în cazul acesta numai răsare fiind fóрте mărunță. Se póte séména inul și mai târđiu prin Iunie, dar mai bine produce când e séménat mai timpuriu. Cu cât clima domnitóre e mai uscată, cu atât mai de vreme trebuie să se samene inul. Este recoméndabil, ca sémînța să fie cel puțin de doi ani, fiind-că aceia răsare mai bine decât sémînța próspétă.

La séménat trebuie omul să aibă în vedere scopul pentru care cultivă inul, pentru căștigarea fuiorului ori

pentru sémînță? Décă voim să l séménăm pentru fuior atunci îl séménăm des, firele atunci se fac mai subțiri, mai lungi și fără ramí, și în vèrf are numai o căpsulă cu séménțe; ér décă voim să séménăm inul pentru căștigarea séménței, atunci îl séménăm mai rar, el crește atunci rāmuros și produce sémînță mai multă. Sémînța de in, care o séménăm, e bine să ne o procurăm din locurile acelea unde este în renumit, prentu-că schimbând sémînța producem și în mai bun. — Cel mai renumit este inul de Riga, Vindau, Liban, Selanda, Rin, Tirol etc. Pre un juger décă séménăm rar ne trebuie 1.40 Hl.; ér décă sémánăm des ne trebuie 1.90 Hl.

Inul séménat rar adecă cel pentru sémînță îl lăsăm să se cócă până ce îngelbinesce, după aceia se smulge, se lăgă în mânuși apoi se pune în clăi ca să se usce bine, După-ce s'a uscat de ajuns se așađă unde-va la scut în în poduri ori în suri, unde póte răména până primăvara când se imblătesce. De aici căpătăm în bun pentru séménat. Inul răsarit adese-ori se nimicesce priu nesce gândăcei mici numiți „pureci de pământ“. Să stîrpesc însé presărând pre locurile atăcate de ei — cenușă. De multe ori cresc și burueni printre in, acestea trebuie plivite.

De voim, ca dela in să folosim și sémînță și firele ceiace în tot cazul e mai bine, smulgem inul atunci când vedem că căpsulele sau îngulbenit, și deși unele fire sînt încă verđi se lăgă în mânuși mici, și se pune în clăi ca să se usce bine, apoi când e uscat de ajuns se imblătesce sémînța, ér inul se lucră. — De pre un juger recoltăm 6—7 Hl. de sémînță. — Din 100 Klg. sémînță de in es cam 30 Klg. oleu de in, care se mánăncă și se folosesce la facerea colorilor de oleu. Inul după-ce s'au scos sémînța din el, se topesce séu se muréză ca și cânepa; și se póte topi în apoi ori cu róuă. Cu róuă se topesce așa: că se întinde inul pre o țelină mai înălțată unde stă până ce se despóe ușor fașile dacătră cotor; acesta ține 3—5 sémptemăni, în care timp numai odată se întórcé. Mai bine e a să topi inul în apă, aci se procede tocmai așa ca și la cânepă. În 6—10 ȝile după cum va fi apa mai caldă ori mai rece se topesce inul.

Trbuie însé bine să grijim, ca inul să nu fie nici prea topit nici netopit. Décă e prea topit se rupe fuiorul și se perde mult; mai bine e, ca să fie puțin cam netopit, căci atunci îl întindem la róuă câte-va ȝile până când e numai bnn.

După-ce l'am uscat bine în o ȝi de sóre se bate cu un maiu de lemn, ca să se sdrobescă cotorul și să se despóe inul, apoi se meliță și astfel căpătăm fuiorul. De pre un juger recoltăm 3—5 măji metriche de in melițat.

Étă femeec! cum se cultivéză cânepa și inul, pentru ca să capeți fuior mult și bun; acomodézăte și lucră după cum ȝisei eu, și atunci cred cum-că veți fi mulțămiță cu recolta. Căștigând apoi fuior tese pánză și fă-ți ție, copiilor și bărbatului têu cămașă de pánză și fii sigură, că bărbatul têu va fi mulțămiț cutine, căci veđendu-se imbrăcat în cămașă nouă va ȝice: „eu am muere vrednică, veđi ce cămașă mi-a făcut, ea cu mâna ei“ și cu cât veți fi mai harnică cu atât și bărbatul têu te va iubi mai

mult, și iubindu-te vei avea viață fericită, și fiind harnică nu vei suferi foamă; sărăcia se va uita la voi pre ferestră, dar în casă nu va intra; Numai prin lucru și prin buna înțelegere își va câștiga omul ceva, și dău, că bine-i cade omului, când la bătrânețe are ceva adunat și nu e silit a lua traista și băta de cerșitoriu. Deci până e omul tânăr și în putere să lucreze să nu pierdă timpul cel scump înzădar, căci timpul trece și nu se mai întorce și omul îmbătrânește și slăbește și decă n'are din tinerețe „banii albi” adunați pentru „dile negre” va fi silit să îndure multe neplăceri și neajunsuri și în urmă va peri ca vai de el. Atunci poate că se va căi, dar va fi prea târziu. La lucru dară!!!

George Căfană,
învățătoriu.

Adunarea generală ordinară de primăvară a comunității de avere din Caransebeș.

Acastă adunare, conform termenului satorit, s'a ținut Vinerea trecută în 7 Iulie nou a. e. în ordine esemplară. Ședința s'a deschis la 9 ore sub presiul vicepreședintelui de comitet, dl *Ilie Curescu*, în preșința comisariului guvernial, a Ilustrității Sale dlui comite suprem al comitatului Caraș-Severin *Emeric de Iakabffy*, carele era însoțit de d-nii vicecomite *Béla de Litsck*, de contabilul comitatens *G. Cobilas*, de protopretorul Caransebeșului *Iuliu Leitner* și de primariul orașului *L. Nemoian*. La apelul nominal răspund 88 de reprezentanți. A mai participat cu viu interes și un public numeros atât din oraș cât și din afară.

Ordinea în pertractarea programului și la decisiuni, dintre cari aprăpe toate s'au luat cu unanimitate, n'a fost deloc perturbată și afară de un cas o putem numi exemplară. Amintim anume această împrejurare, pentru că fie din ambițiune vană, fie din interese egoistice séu din rancună personală ori chiar la sumutări din afară, în timpul din urmă s'a fost răspândit diferite faime prin popor despre necorectități, ce s'ar fi comis și s'ar comite din partea comitetului actual al comunității de avere și cu deosebire din partea vicepreședintelui, a dlui *Ilie Curescu*. Pretinsele necorectități spre ale da oreșcare însemnătate au fost denunțiate prin incuse formale chiar și Înaltului Ministeriu și ele au provocat discuțiuni încordate până și prin organele de publicitate române și neromâne.

Mulțumită judecării mature sănătoșe a reprezentanților ai acestei corporațiuni, toate încercările malițioșe ale unei clice de tot neînsemnată la număr, dar cu atât mai agilă și activă, de a subsăpa vađa, autoritatea comitetului dirigent, au fost îndesert, ba putem afirma cu deplină linișce sufletescă și fără temere, de a afla la altcineva afară de omenii clicei contradiceri, că aceste încercări daunóșe binelui de comun au avut efectul chiar contrariu. Omenii binelui n'au dat auđ clevetelor și scorniturilor, cu cari în presera și diminéta adunării erau întimpinați pe strade, ci reprezentanții au mers la ședință fără preocupățiuni. Au așteptat să li se espună starea gemină a lucrului și

numai după aceea au judecat. Și bine au judecat, cum au judecat, érá provocătoriu tuturor acestor neliniștiri — ca să nu folosim un cuvânt mai greu — a rămas blamat pe mult timp.

Premițând aceste observări ne întorcem la obiect.

Vicepreședintele dl *Ilie Curescu* în scurta dar meduóșa sa cuvântare de deschidere atrage atențiunea reprezentanților asupra faimelor răspândite prin popor despre manipulara pretinsă de necorectă a comitetului, și de aceea rógă pe reprezentanți, să fie cu cea mai mare băgare de semnă la toate cesțiunile, ce vor veni la pertractare și decider.

După acestea se dă raport detaiat despre dispoșițiile și întâmplările mai însemnate dela ultima adunare generală (27 Sept. 1888). Asupra acestui raport constătătoriu din 43 de puncte, și al căruia delibărare a consumat timpul din nainte de améđi, vom reveni în numărul viitoriu.

De astă dată observăm numai, că întregul raport a fost luat cu satisfățiune la cunoștință aprobându-se ulterior, unde a fost de lipsă, dispoșițiunile respective propunerile comitetului și în fine la propunerea reprezentantului comunei *Weidenthal F. I. Müller*, un bărbat, pe carele până acum îl credeam de contrariu al intereselor bineînțelese ale comunității de avere, s'a dat în unanimitate comitetului și vicepreședintelui următoriu vot de încredere:

„După retragerea în urma infirmității a dlui general *T. Doda* dela presiul comitetului, conducerea comunității de avere — lucrul cel de căpetenie și mai greu — a rămas în sarcina vicepreședintelui a dlui *Ilie Curescu*, carele — acesta trebuie să o recanoșcem sincer și franc — ținând cont de spirital timpului, în care trăim, și de exigențele vieții moderne constituționale și parlamentare, a căntat, pecăt i-a fost cu purintă, a realiza cu tact și înțelepciune justele dorințe ale reprezentanților și prin umare ale populațiunei.

Sub conducerea *D-Sale* fiecareia comună cât și reprezentanților ei s'au trâmăis un sumariu tipărit al socotelilor anului trecut 1888 cât și ordinea dilet litografată, prin care cei interesați se fac atenți, că în un timp anumit pot face obiecțiuni și propuner. Și acesta este o probă, că sistemul vechiu dictatorial a făcut loc sistemului nou constituțional. Sun convins, că între altele chiar și numai procedura acesta a făcut în afară cea mai bună impresiune. Precum de o parte acest progres este îmbucurătoriu, pe atât este de întristătoriu de altă parte când aundim, că bunele intențiuni ale comitetului și vicepreședintelui sânt ignorate, adevărul este alterat și faptele diformate. Cred, că i-mă implinesc numai datorința de reprezentant și că satisfac dorinței generale, dacă propun, să se espriue comitetului și vicepreședintelui *vot de încredere*, trecându-se cu dispreț la ordinea dilet peste ataeurile intru nimie dovedite și nemeritate rediccate asupra comitetului și vicepreședintelui.

(Va urma).

Varietăți.

Sciri îmbucurătoare. Pecând era sub tipariu acest număr astăzi Sâmbătă am primit din mai multe părți împărtășiri private, că *Maiestatea Sa Regele s'a iudurat preagrațios a aproba alegerea Ilustrității Sale Domnului Archimandrit și Vicariu arhiepiscopesc Nicolae Popea de Episcop al Caransebeșului. Întru mulți și fericți ani.*

Visitațiune canonică. Prea Sântia Sa Părintele Episcop al Aradului *Ioan Mețian*, a întreprins Joi în dioia Înălțării Domnului o visitațiune canonică în cinci comune din protopresbiteratul Timișorei și anume în comunele: Monoștor, Barateaz, Chinez, Hodon și Calacea însoțit de asesorul con. *Augustin Hamsea* și protodiaconul *Ignățiu Pap*. În toate aceste comune, în care cu esceptiunea comunei Monoștor, numai ține nimenea minte, de când n'au

mai fost vizitate de Archiereu. Prea Sântitul Episcop diecesan al Aradului a fost întâmpinat de preoțime și credincioși cu adevărața însuflețire, fiind stratele frumos decorate cu ramuri de arbori și preserate cu érbă și flori. După rugăciunile rituale Preasântia Sa în fiecare biserică din aceste comune ținu cătră popor câte o cuvântare, vorbind cu deosebire despre raportul dintre biserică și condițiunile de desvoltare ale poporului atât pre terenul intelectual-moral, cât și pre terenul economic. „Nu este sêrac, și se Prea Sântia Sa, omul, carele pòrtă pre Dđeu în inima sa, pentru că Domnul și Duchul Sên cel sânt, făgăduit apostolilor Sêi cu ocasiunea înălțării Sale de pre pământ la cerinuri cu noi petrece până la sfêrșitul rêcului în sânta Sa biserică, încêfându-ne în credință, îndemnându-ne la fapte bune și dându-ne binecuvântarea păcii Sale celei dumnezeesci spre a putea sêcêrși cu succes tóte lucrurile nòstre și a ne împlini întru frica Domnului și cu demnitate adercărăt creștinéscă cursul acestei vieți, spre a ne face printr'ênsa demni de viața cea vecinică, fugăduită de Domnul tuturor, carî împlinesc poruncile Lui“.

Domnul general Teodor cav. de Sêrăcin a binevoit a dărui de nou dece piese umplute din clasa paserilor pe sama colecțiunei de naturalii a Institutului pedagogic diecesan. Reamintim cu ocasiunea acêsta, că Domnul general prin repêțitele și prețioșele sale donațiuni a contribuit a spori mijlòcele de instrucțiune ale Institutului nostru în ramura sciințelor naturale într'un mod vrednic de deosebita nòstră multămită și recunoscință. Fie ca ròdele instrucțiunei priu binefacerile, carî le revarsă asupra poporațiunei din locurile natale ale Domnului general sê înainteze binele și prosperarea ei, mulțămind înaltele vederi ale ilustrului nostru patron. Direcțiunea Institutului pedagogic.

Strămutarea rugii din comuna bisericéscă Sêlbăgel. Comitetul și sinodul parochial din comuna bisericéscă Sêlbăgel în ședințele lor de datul 14 Maiu a. c. au adus următoriu *decis*: Ruga din comuna bisericéscă Sêlbăgel dela ss. Apostoli Petru și Pavel, din cauza că sê face mare pedecă în economie, dar și pentru că sê face spese enorme, sê strămută pe 14 Octomvrie „Cuvioșa Maică Paraschiva“, când sê va ținea după tótă forma usitată. Acêsta decisiune sê aduce la cunoșciință tuturor comunelor învecinate. Sêlbăgel în 14 Maiu 1889. G. Sêcoșan, proșed. comit. și sinodului parochial. Vasilie Boc, not. comit. și sinod. parochial.

Scăderile dela șòcele confesionale. În Ministeriu reg. ung. de culte și de învățămênt sub 12 Aprilie 1889 Nr. 37.512 ex 1888 a esnis ordinăciune cătră tóte comitetele administrative și cătră toți inspectorii școlari regesci, că dacă observéză scăderi la șòcele confesionale, pentru delăturarea acestora sê se adreseze mai întâiu cătră autoritățile bisericéscă respective, cărora sê le și deé tot putinciosul sprijin spre acest scop. Êră de cumva arêstă procedură ar remânea fără rezultat, atunci sê arête cu deamezuratul la Ministeriu tóte, câte a încercat, precum și cauza, din care încercările n'au succes.

Bisericii ortodoxe române în Turcia. Guvernul României a esoperat dreptul dela porta otomană, ca sê pótă zidi bisericii ortodoxe române pe întreg teritoriul Turciei.

Posturi vacante. Pentru ocuparea definitivă a duor catedre profesoriale la institutul teologic al Eparchiei Aradului este scris concurs în fòia Eparchiei „Biserica și Șòla“ cu termin până la finea lui Maiu v. a. c. Asemenea s'a scris concurse și pentru îndeplinirea posturilor vacante de protopresbiteri al Aradului și al Banat-Comloșului cu termin până la mijlocul lui Iuniu v. a. c.

Nou vals de I. Ioanovici. „*Înbita vieța României*“ e un nou vals pentru pian, douê mâni. Prețul 90 cr. Se întelege, că acêstă nouă compozițiune deșteptă dinainte interesul publicului musical. Și acest interes este înt'atăta justificat, întru cât tocmai acest vals al celui mai talentat învățacel al lui Strauss nu e întru nimic inferior valsului „Valurile Dunării“, din contră noul vals „Înbita vieța României“, după judecata bărbaților speciali, întrece pe cele de mai nainte chiar în tóte 5 părțile sale prin simțire, prin cursul sêu melodic bogat și prin efectul însuflețitoriu. Depositul sê află în *librăria diecesană* din Caransebeș, care după primirea prețului de 90 cr. îl trâmite franco doritoriului.

Bibliografie.

A eșit de sub tipariu în edițiunea Metropoliei în Sibiiu protocolul congresului național-bisericesc ordinariu al Metropoliei Românilor gr. or din Ungaria și Transilvania întrunit în Sibiiu la 1 (13) Octombre 1889. Prețul 60 de crucei. Sê pòte procura dea dreptul dela Metropolie sêu prin administrațiunea tipografieii archidiecesane din Sibiiu.

În editura cancelariei Negruțiu din Gherla au apărut următòrele cărți „Caticise pentru princi școlari din șòcele elementare“ de Titu Budu prețul 1 fl. și: „Din trecutul Silvaniei, legenda de Victor Roșu“. Prețul 1 fl.

Concurs.

Conform ordinațiunei Venerabilului Consistoriu diecesan din 12. Aprilie a. c. Nr. 204 B. se eserie concurs pentru întregirea postului de capelan pe lângă neputinciosul paroch Ioan Petrovici din Ciclova română, cu termin de concurs de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post de capelan sânt: a treia parte din suma de 405 fl. carî sânt tóte venitele parochiei de sub întrebare.

Ceice dorosc a reflecta la acest post sânt pòfțiți a-și trimitte recursele lor instruate conform statutului organic și a regulamentului pentru parochii până la terminul susarêtat, fiind adresate comitetului parochial prin prea on oficiu protopresbiteral în Ian.

Recurenții sânt invitați a se presenta în vre-o duminecă sau sêrbătòre în s. biserică spre a-și arêta dèsteritatea în cântare și predică, după ce s'au însinuat la protopresbiterul concerninte.

Ciclovă-română: din ședința comitetului parochial ținută în 11 Maiu 1889.

[15] 3—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: Filip Adam, m. p. protopresbiter.

